

Ny FN-rapport: Fattigdom? Ja takk

ROLF ASPESTRAND

Hvor interessert er verdenssamfunnet i å bli kvitt fattigdommen, spør dagens kronikkforfatter, siviløkonom tilknyttet FNs Utviklingsprogram. Prisen for å utrydde ekstrem fattigdom i løpet av 10 år utgjør 0,2 prosent av verdens årsinntekt, påpeker han og etterlyser klare prioriteringer på internasjonalt plan.

Det er i dag gjort enorme fremskritt innen fattigdomsbekjempelsen. Antall fattige er redusert mer i løpet av de siste 50 år enn i de foregående 500. Men fattigdommen vokser raskere enn de positive resultatene. Årets rapport fra UNDP (FNs utviklingsprogram) bringer statistikk som viser at vi den moderne delen av verden fremdeles velger å diskriminere de fattige.

Det viser seg nemlig at ekstrem fattigdom kan utryddes i løpet av ti år - hvis vi ønsker det. Det kan virke som en urealistisk målsetting, men den er i høy grad innen rekkevidde. Prisen er 0,2 prosent av verdens årsinntekt. Og når vi vet at den samlede globale produksjonsverdi er på nærmere 200 trilljoner kroner, er fattigdommen i dag en pinlig refleksjon av politiske prioriteringer og grove ulikheter som det ikke finnes unnskyldninger for.

Verden som helhet opplever, statistisk sett, både økonomisk og sosial vekst. Men statistisk sett har også et menneske det bra med begge bena i stekeovnen og hodet i fryseboksen. Problemet er at fordelingen av verdens rikdommer i dag er grotesk ujevn. De fattigste 20 prosent av verdens befolkning eier 1,1 prosent av verdens rikdom, mens de rikeste 20 prosent boltrer seg 186 prosent av herligheten.

Når vi vet at fattigdom er en direkte konsekvens av politisk valg. Når vi vet at fattigdommen ikke er geografisk eller alene økonomisk betinget. Da må en spørre seg: Hvor interessert er verden i å bli kvitt fattigdommen?

La oss først se på det som er positivt. I løpet av en generasjon er barnedødeligheten i utviklingslandene mer enn halvert. Andelen av underernerte mennesker har sunket med nesten en tredjedel, og andelen av barn som

får grunnskoleutdanning har økt med 25 prosent. Utviklingslandene har med andre ord i løpet av tretti år utrettet like mye i kampen mot fattigdom som det tok industrilandene hundre år å utrette. Så langt er alt utmerket. Det viser seg at det som gøres, nytter. Likevel vokser den globale nøden, og kløften mellom de rike og fattige blir større. Dette er tendenser vi ikke kan se bort fra.

Bildet av fattigdommen er samtidig i ferd med å endre seg, og er kanskje mindre gjenkjennelig. Fattigdommen har for eksempel kommet tilbake til industrilandene og rammer Europa hardere enn på lenge. Økende arbeidsløshet, lavere lønninger og nedskjæringer i den sosiale sektoren trekker stadig flere mennesker ned under fattigdomsgrensen. Industrilandene kan i dag vise til 100 millioner mennesker som lever i fattigdom, og en arbeidsløshet på 37 millioner. Spania er dårligst stilt i Europa med en arbeidsløshet på 22,7 prosent.

I de tidligere sovjetrepublikker har antallet mennesker som lever under fattigdomsgrensen økt fra fire til 120 millioner. Samtidig lever mer enn 1,3 milliarder mennesker i u-landene i ekstrem fattigdom.

Hva er så konsekvensene av fattigdommen? Og hvorfor er det viktig å bli kvitt den?

Sosiale og økonomiske forskjeller viser seg å være de største trusler mot fred og

menneskelig utvikling. Kriminallitet og vold er økende over hele kloden, og ofrene finner vi oftest blant de fattigste. Det tidligere Jugoslavia, Somalia og Mali er eksempler på land der fattigdom og sosiale forskjeller har spilt en vesentlig rolle i blodige konflikter. I USA registreres det 2 millioner ofre for vold i året. I mange utviklingsland har drap på barn og unge økt med 40 prosent bare på 90-tallet. I Bulgaria er tallene på kriminelle handlinger blitt firedoblet fra 80- til 90-tallet. Og som alltid er det kvinner som representerer 70 prosent av verdens fattige) som rammes hardest.

Ulikheter innen fordeling av verdens rikdom har også andre konsekvenser. Globalisering og liberalisering av markedsøkonomien har vist seg å gi store muligheter for både økonomisk vekst og menneskelig utvikling for en rekke land. Kina, India og -de asiatiske tigre- er gode eksempler på dette. Men globaliseringen har også kostet en rekke land mer enn den har gitt. 100 utviklingsland som har om-

DE ELENDEGE: I de tidligere sovjetrepublikker har antallet mennesker som lever under fattigdomsgrensen økt fra 4 til 120 millioner, viser nye tall fra FN. Tigere er blitt et vanlig i fenomen i Russland. Foto: SCANFOTO/EPA

stilt seg til markedsøkonomi, er i dag markant fattigere enn de var før. Internasjonale handelsavtaler viser seg å være å koste landbrussektoren i utviklingslandene mer enn 350 milliarder kroner i året. Samtidig har prisen på varer sunket med hele 45 prosent fra 80- til 90-tallet grunnet hard konkurranse og globalisering av produksjonen. Det er ikke tilfeldig at vi i dag kan handle skjorter for 98 kroner eller bokhyller for 129. Ett sted er det noen som ikke blir betalt særlig mye, nettopp for at prisen skal kunne presses så langt ned.

Hvor realistisk er det så å utrydde ulikhetene og utrydde fattigdommen?

For et land som Norge er ikke svaret særlig oppsiktsvekkende. Ifølge UNDP-rapporten må den frie markedsøkonomi og globaliseringen kombineres med en sterk statsmakt. Det vil si at staten må ta for seg når det gjelder bekjempelse av arbeidsløshet, økt sysselsetting gjennom omskolering og offentlig arbeid, støtte til småindustri, gode bo-

ligforhold og bevegelse innen arbeidsmarkedet. Ikke revolusjonerende politikk for de nordiske land, men langt fra virkeligheten i de fleste andre.

Økonomisk vekst må kombineres med sosiale tjenester som styrker mulighetene for menneskelig utvikling. Styrking av fagforeninger blir særlig understreket som viktig i UNDP-rapporten. De nordiske landene er de eneste som her kan vise til en økning, mens resten av verden opplever fallende tilslutning til fagforeninger.

Fattigdom er langt mer enn mangel på inntekt. Fattigdommen manifesterer seg ved fravær av valgmuligheter og muligheter til å leve i tilfredsstillende kår. Det kreves bevisste politiske prioriteringer og handling for å sikre at et lands inntekter blir brukt til å gi hele befolkningen en verdig sosial og menneskelig utvikling. Og velger man å la veksten komme de fattige til gode, viser det seg å være en god økonomisk investering.

På Det sosiale toppmøtet i København i 1995 forpliktet verdens regje-

ringer seg til å utrydde fattigdommen. Som et oppfølgingsstiltak ble i alt 134 land enige om å sette opp nasjonale mål og utarbeide strategier med sikte på å redusere ulikhetene og utrydde ekstrem fattigdom på kortest mulig tid.

Med de forpliktelsesene vi har påtatt oss, er det umoralsk ikke å handle. Tiden er knapp. 47 mennesker dør hvert minutt, hver dag hele døgnet - som en direkte konsekvens av fattigdommen. Vi må innse at fattigdommen kan utryddes, og at vi kan velge å gjøre det gjennom politiske prioriteringer og handling. Hvis vi ikke ser muligheten for å utrydde fattigdommen som realistisk, kommer vi heller aldri til å klare å bekjempe den. Da har vi sagt ja til fattigdommen, og akseptert at den er kommet for å bli.

I dag har vi en prislass på utfordringen - 0,2 prosent av verdens årsinntekt. Det vi mangler, er en sterkere forståelse av hva vi har å vinne på det - i form av bedre sikkerhet, større stabilitet og større fremgang. Og ikke minst en god følelse i magen.

” Bildet av fattigdommen er i ferd med å endre seg, og er kanskje mindre gjenkjennelig ”

” Industrilandene kan i dag vise til 100 millioner mennesker som lever i fattigdom, og en arbeidsløshet på 37 millioner ”

” Med de forpliktelsesene vi har påtatt oss, er det umoralsk ikke å handle ”